

Stephen Schwartz

ČETIRI GODINE NAKON 11. SEPTEMBRA PROPUSTI ZAPADNIH MEDIJA¹

D očekali smo i četvrtu godišnjicu užasnih napada 11. septembra 2001. Žao mi je što moram reći da, kako se meni čini, Sjedinjene Države i zapadni mediji, u protekle četiri godine od tada, u potpunosti su omanuli u odgovoru na izazov izvještavanja o islamu ili da reagiraju na netrpeljivosti koje su zatim uslijedile, uključujući i nasilje protiv ši'itske većine u Iraku, koje nemam namjeru 'oplemenjivati' nazivajući ga 'neredima' ili 'otporom', odnosno 'suprostavljanjem', madridski metro ili bombaške napade u Londonskoj podzemnoj željeznici, te terorističke napade u Indoneziji, Maroku, Turskoj i drugdje.

Dvanaestog septembra kao da su dvije civilizacije, judeo-kršćanska i islamska, koje su dijelile istu planetu i održavale međusobne kontakte

¹ Izlaganje sa 6. foruma azijsko-europskih izdavača, kojega je sponzorirala Fondacija Konrad Adenauer, Džakarta, Indonezija, 30. august 2005., kao osnovni govor na "Covering Islam: Challenges & Opportunities for Media in the Global Village" (*Pokrivanje islama: izazovi i mogućnosti medija u globalnom selu*), Centre for Research on Islamic and Malay Affairs, Singapur, 3. septembar 2005. Stephen Schwartz je Izvršni direktor u Center for Islamic Pluralism, Washington DC, USA.

cijelih četrnaest stoljeća, ponekad nasilne, a ponekad miroljubive, ali gotovo uvijek plodonosne, jedna drugoj postale potpuno strane. Uistinu, činilo se da muslimani mnogo bolje poznaju Zapad, nego što Zapad zna o muslimanima. Poslužiti ću se analogijom iz filmske industrije: u ovome 'ratu svjetova' muslimani su bili 'osvajajući sa druge planete', čija su vjerovanja, običaji i navike potpuno strani i nepojmljivi Zapadnjacima.

Primjera radi, u nedavnoj raspravi o iračkom ustavu, neprestano je, sa užasom i osudom Zapada, ponavljana tvrdnja da se nova nacionalna povelja temelji na načelu da je islam osnova zakona, te da zakonodavstvo ne smije protivrječiti načelima islama. Komentatori iz Sjedinjenih Država i nekih stranih zemalja, kako oni koji su se protivili intervenciji u Iraku tako i neke navodne pristalice i oslonci predsjednika Busha, ovu su činjenicu tumačili kao uplitanje ši'itske teokracije u Iraku ili, u najmanjem, u južnim dijelovima te zemlje. Samo nekolicina, činilo se, u potpunosti su shvatili da politička koalicija Kurda, koji su sunniti, sufije, i u mnogim slučajevima ultra-sekularisti, sa ši'itima – vjerovatno, Kurdi nikada neće prihvatiti ni podržati teokraciju. Ali, ovaj aspekt problema je isuviše kompliciran i dubok za navjeći dio Zapadnih medija.

U stvarnosti, koncept da se zakonodavstvo ne sukobljava sa islamom u muslimanskoj zemlji u potpunosti je nesporno načelo koje funkcionira u mnogim umjerenim muslimanskim državama: Saudijska Arabija i Turska jedine su zemlje koje neprestano znakovito odstupaju od toga načela, uz činjenicu da Saudijska kraljevina zahtijeva da svi zakoni ishode isključivo iz vehabijske definicije Šerijata (Shari'a), a da Turska u potpunosti zabranjuje Šerijat u svakom obliku. Eksperiment sa monopolističkim nametanjem Šerijata, u njegovoj najradikalnijoj i najisključivijoj formi, u Sudanu, u suštini je propao. Gotovo sve ostale muslimanske zemlje, uključujući čak i Iran, imaju pravne sisteme utemeljene na koegzistenciji Šerijata i zapadnih ili sovjetskih zakona, bilo naslijeđenih iz kolonijalne prošlosti, bilo posuđenih (kao što je to slučaj neislamske pravne komponente u iranskom modelu). Uobičajio sam o ovome predmetu govoriti kao o 'izraelskom' standardu, ne samo zbog poticanja rasprave: Izrael primjenjuje vjerske zakone u osobnim i porodičnim stvarima (halakah, koji je strukturalno uprizoren na šerijatu), uz Šerijat za izraelske Arape i palestinske muslimane, te krivični zakon naslijeđen od Britanaca. Uistinu, upravljanje svetim gradovima u Izraelu, uključujući i kršćanske spomenike, i dalje je utemeljeno na ottomanskom pravu.

Paritet Šerijata i nemuslimanskog prava u islamskim politikama nije ništa novo; postoji od pada Bagdada u ruke Mongola 1258. AD, koji su postali muslimani, ali nisu odbacili svoje običajno pravo. Zaista, kada se kaže da se zakon ne smije protiviti islamu, prilično je teško zamisliti kako bi taj zakon mogao izgledati. Osim bivšeg Sovjetskog saveza, samo nekoliko komunističkih režima njegovalo je državni ateizam, a nijedan ga nije učinio službenim u mjeri u kojoj je to učinila ex-komunistička Albanija – tako da se očividno protivi islamu. Nijedna zemlja na svijetu ne štiti alkoholizam ili seksualnu izopačenost, što bi se protivilo islamu. Nijedna zemlja na svijetu ne progoni i ne osuđuje muslimane per se. Moglo bi se prigovoriti da se francuski zakon kojim se zabranjuje pokrivanje (hidžab) protivi islamu, ali pokrenuta je znakovita i miroljubiva građanska rasprava o ovome zakonu, u kojoj muslimane podržavaju jevreji i sikhi.

Kada su Srbi uništavali džamije i ubijali obične muslimane, kao i svećena lica, na Balkanu, moglo se prigovoriti da je taj režim bio u pravnom sukobu sa islamom; ali muslimani koji žive u južnoj Srbiji i u drugim dijelovima zemlje nisu se izjašnjavali da je država Srbija u sukobu sa islamom, u vezi i sukladno Šerijatu. Kada su Rusi uništavali džamije i masakrirali ljude na Kavkazu, činili su to izvan svakoga zakona, ali čak i kada je ta zlodjela činila država, samo nekolicina fanatika koji su se ubacili među stanovništvo Kavkaza tvrdili su da Rusija ugrožava i narušava prava islama.

Islamski Šerijat je sasvim određen i jasan u vezi s tim što čini državnu politiku koja se protivi islamu: to je utišavanje poziva na namaz (adhan) i zabranjivanje, odnosno onemogućavanje, podučavanja i propovijedanja vjere. Srbija, Hrvatska (u Bosni i Hercegovini), Makedonija i Rusija, moglo bi se reći, činile su to u skorije vrijeme, premda se domaća i ovlaštena svećena lica nisu o tome tako izjašnjavali. Tako, bez obzira na sukobe u zemlji, Izrael ne remeti niti intervenira u slučaju miroljubivih aktivnosti muslimanskih učitelja i vjernika. A niti, zasigurno, Sjedinjene Države. Ustav Sjedinjenih Država mogao bi se opisati kao dokument koji nije ni u kakvom sukobu niti se protivi islamu, a isto bi se moglo reći i za irački Ustav. Je li to onda razlog da se o Ustavu Sjedinjenih Država govori kao o islamskom teokratskom dokumentu? Mislim da ne.

Propust da se dokuči priroda novog iračkog Ustava pruža se i na sam dokument. Mnogo buke podiglo se oko Članka 2, u kojemu se utvrđuje da je ‘islam zvanična vjera države te da je on osnovni izvor zakonodavstva’,

a izrečeno je i nekoliko pohvala Članku 14, kojim se proglašava jednakost spolova, etničkih grupa, vjera, mišljenja, socijalnog i ekonomskog statusa, itd. Ali, malo je rečeno o jednom od najizvanrednijih i najznakovitijih elemenata nove iračke povelje: zabrane, izrečene Člankom 7, 'entitetima ili kretanjima koja opravdavaju ili propagiraju rasizam, terorizam, 'takfir', sektaške isključivosti i protjerivanja', kao i sadamističku Ba'as partiju.

'Takfir', što znači ekskomunikaciju ili protjerivanje protivnika iz islama, naročito je značajno, ali, mogu reći, sa znakovitom sigurnošću, da većina zapadnih novinara nema ni najmaglovitiju predstavu o tome. Niti na jednom zapadnom mediju nisam naišao ni na jedan komentar o pitanju 'takfira' kako ga obrazlaže irački ustav, ali zato su mnogi nastojali povezati plemenske običaje u odnosu prema ženama, koji nemaju utemeljenja niti u islamskoj tradiciji ni u pravu, sa iračkim pravnim sistemom.

Nedavno sam primijetio da je vodeći saudijski pravnik Šeik Abd al-Muhsin Al-Abikan pozvao na zabranu prakticiranja 'takfira'. Znakovitost ovoga poteza može biti ogromna. Vehabije, stoljećima već, svakoga ko ne dijeli njihove fanatične doktrine smatraju otpadnikom iz islama. To im u isto vrijeme služi i kao opravdanje za ubistva i pljačke ši'ita i nevehabijskih sunnita. A to je značajno i zbog još jednoga razloga.

"Obilježavajući sve neradikale otpadnicima od vjere i spasa, kao jedini odani i iskreni muslimani, pristalice i sljedbenici njihove vlastite nasilne ideologije, oni koji primjenjuju 'takfir' (dopustite mi da dodam, uključujući i sunitske radikale iz Amerike i Indonezije), izdvajaju svoje sljedbenike u elitni krug, ali isto tako i fleksibilnu ljudsku masu, proglašavajući svoje brutalne težnje svetim i vrijednim. Mnogi, ako ne većina, muslimanskih terorističkih novaka slabe su vjere i znanja, a moć koju stječu protjerivanjem milijarde muslimana iz vjere ispunjava intelektualnu u duhovnu prazninu koju nose u sebi..."

"Pokret protiv 'takfira' usporen je i drugdje u sunitskom islamu gdje su vjerski službenici duboko iskreno osjetili odvratnost prema užasnim događanjima u Iraku. U julu, međunarodna islamska konferencija u Jordanu, predstavila je izjavu protiveći se sunitskoj primjeni 'takfira' protiv ši'ita, koju je izgovorio i objavio Abu Musab al-Zarqawi, kao i osuđujući 'takfir' protiv sufija. Amanska deklaracija poziva na ponovno uspostavljanje pluralističke debate u islamu, zabranjene u Mekki i Medini... te na afirmaciju slobode kao načela."

‘Takfir’ je, stoga, hitno pitanje za diskusiju u zapadnim medijima koji tvrde da ‘pokrivaju islam’. Ali to nije jedini primjer koncepta kojemu nedostaje osjećaj razumijevanja, pa čak i kontekst, kada je riječ o novinarima. Spomenut ću da, prije 11. septembra, riječ ‘vehabizam’ nikada nije spomenuta u američkim medijima, ali moglo bi zvučati sebično posmatrajući uspjeh moje knjige o ovoj temi “Dva lica islama”. Navest ću nekoliko drugih aspekata islama očevidno nepoznatih zapadnim medijima:

- * Otomanski hilafet odbacio je smrtnu kaznu za otpadnike od islama prije više od dva stoljeća, iako zapadni mediji još naširoko izvještavaju da svi muslimani vjeruju da kazna za izopćenike mora biti smrt. Jedan islamofob u Sjedinjenim Državama čak me je upozoravao da ću, ukoliko napustim islam, biti podvrgnut smrtnoj kazni, što je smiješno.
- * Gotovo niti jedan zapadni novinar nema ni blijeđu predstavu šta je, ustvari, ‘fetva’. ‘Fetva’ nije osuda na kaznu smrću. To je vjersko mišljenje uporedivo sa responsumom ili teshuvahom u judaizmu. ‘Fatawa’ (ispravna množina) se ne odnose na sunnite. One su obavezujuće za ši’ite ukoliko su izdate od ‘merdže’ ili ši’itskog pravnog autoriteta; naprimjer, Osama bin Laden ne može i nije napisao autentične ‘fetve’, bilo sadržinom ili stilom.
- * Čini se da gotovo ni jedan zapadni novinar nije svjestan da Šerijat postoji u svakoj zemlji na svijetu u kojoj žive muslimani. Dobro se sjećam zaprepaštenja i užasa jednog univerzitetskog profesora, “eksperta”, kada sam ga obavijestio da šerijatski sudovi postoje i u New Yorku, Londonu i Parizu. Rekao je da se to smjesta zabraniti i ugušiti. Nije imao pojma da šerijatski sudovi postoje zarad izdavanja dozvola za rad halal mesnica, kao i radi proglašavanja valjanosti finansijskih ugovora – budući da islam zabranjuje zarađivanje kamatom – te radi rješavanja porodičnih i vlasničkih odnosa. Sudjelovanje, odnosno participacija u njima je potpuno dobrovoljna, osim u ekstremnom šerijatskom milieu kojeg su napravili radikali sponzorirani iz Saudijske Arabije.
- * Ne znam baš puno zapadnih novinara koji razumiju teološku razliku između sunnita i ši’ita. Zbog toga smo u prilici neprestano čitati smiješne izjave da sunitski i ši’itski ‘pobunjenici’ surađuju protiv koalicionih snaga predvođenih Sjedinjenim Državama u Iraku. Isto tako, malo je zapadnih

novinara koji znaju bilo šta o sufizmu; čini se da mnogi misle da je to izdvojena pojava od sunitske i ši'itske tradicije. Nije. Ali i sufizam, također, ima vrlo raznolike osobenosti sukladno zemlji u kojoj postoji. Naprimjer, albanski sufizam, koji je moćna, organizirana snaga, potpuno se razlikuje od sufijskog utjecaja u Bosni i Hercegovini. Općenito, suštinska raznolikost islama ne postoji u zapadnim medijima.

- * Kategorija ispraznih mitova o islamu u zapadnim medijima je veoma velika. Ogroman bol koji su evropski mediji iskazali o spektru islamskih ponovnih osvajanja dijelova svijeta koji su jednom bili pod islamskom vlašću, poput Španije ili Al-Andalusa. Čini mi se karakterističnim da niko nikada nije makar sugerirao da muslimani žele ponovo osvojiti Grčku, Rumuniju, južnu Ukrajinu ili Mađarsku – u potonjem slučaju su tom zemljom vladali oko 150 godina. Retorika o ponovnom osvajanju zemalja koje su nekada bile pod muslimanskom vlašću samo je praznoslovlje i ništa drugo niti više, bez ikakvog utemeljenja u islamskom pravu.
- * Slično i apsurdno vjerovanje uključuje i navodnu islamsku podjelu planete na dva svijeta, dar ul-islam ili “zemlju islama i mira”, područje pod muslimanskom vlašću, i dar ul-harb, ili “zemlju rata”, gdje vladaju nemuslimani. Pretpostavka je da se od svih muslimana zahtijeva da neprestano održavaju stanje vojnog džihada protiv bilo koje zemlje kojom ne vladaju muslimani, te stoga namjeravaju odnosno planiraju nasilno svjetsko osvajanje. Koliko god bi bilo smiješno negirati da većina muslimana, poput većine kršćana, vjeruju da je njihova vjera najbolja, te da je sudbinski predodređena da osvoji planetu, ili da ‘takfiri’ zaista propisuju “teoriju o dva svijeta”, još je gore, za Zapadnjake, pojednostaviti svoje viđenje islamskog prava i zakona, te političkih koncepcija, na način pojačavanja predrasuda. ‘Dar ul-harb’ ima osobito i ograničeno značenje, u smislu da se odnosi na mjesta gdje su muslimani žrtve nasilja zbog svoje vjere. Nije bez značaja ponoviti, još jednom, da čak ni u toku bivših jugoslavenskih i prvih čečenskih ratova, lokalna ulema tih zajednica nije definirala svoje neprijatelje predstavnicima ‘dar ul-harba’. U stvarnosti, islamsko pravo već dugo govori i o trećoj kategoriji: ‘dar ul-sulh’ ili “zemlji ugovora”, gdje muslimani ne vladaju ali žive kao miroljubivi subjekti kojima je dopušteno prakticirati svoju vjeru. ‘Takfiri’ propovijedaju da muslimani koji žive u nemuslimanskim zemljama ne mogu niti se smiju pokoravati ne-muslimanskim vlastima

ili učestvovati u nemuslimanskim politikama. Ali irački ayatollah Ali Sistani, ši'itski merdža ovoga doba, ima u potpunosti drukčije gledište, koje se podudara sa glavnom strujom sunnizma: muslimani koji migriraju u nemuslimanske zemlje, ako potpišu, u najmanje, dokument poput useljeničkog obrasca, daju islamsku obavezu da će se pokoravati lokalnim zakonima koji se neposredno ne protive islamu (kao što smo već rekli), te da će živjeti u miru sa svojim susjedima. Muslimani koji ne mogu dati svoju riječ, odnosno obavezati se na to, prema Sistaniju i ostalima, ne smiju migrirati u nemuslimansku zemlju.

- * Povremeno me naročito uzrujava učestalost kojom se ponavljaju vijesti da je Osama bin Laden pozvao ili zatražio svrgavanje saudijske monarhije. Bin Laden i Al-Qaida nikada nisu pozvali na svrgavanje monarhije, i ja izazivam svakoga da ponudi i jedan dokument koji govori u prilog tog tvrdnji. Bin Laden je potomak porodice koja svoju poziciju duguje kući Sauda; on poziva na ojačavanje vehabijske ideologije u monarhiji, a ne njeno svrgavanje. Zbog toga se u njegovim izjavama saudijski vladari pozivaju na “povratak pravom putu”. Nadalje, Bin Laden i Al-Qaida proizvodi su saudijskog društva i saudijske politike, što je razlog zbog kojega saudijski vladari njega pozivaju da se “vrati na pravi put”. Nijedna strana nikada nije upotrijebila niti jedan idiom koji obično koriste revolucionarni pokreti i njihovi protivnici. I iako hiljade saudijskih aristokrata putuju širom svijeta, a hiljade službenika saudijske vlade djeluju u kraljevstvu, ni jedan od njih (sa izuzetkom jednog kasnijeg primjera u koji je umiješan lokalni ured) Al-Qaida nikada nije napala. U Saudijskoj Arabiji Al-Qaida napada strance, ne vladare. U Saudijskoj Arabiji teroristi Al-Qaide, vrlo zanimljivo, čini se da uvijek imaju pristup vladinim vozilima i uniformama vladinih službenika, a neki teroristi su očevidno vladini uposlenici. Zapadni mediji iz toga rijetko izvlače očevidne zaključke, odnosno da je Al-Qaida pod zaštitom ili ima potporu određenih struja u državi; zapadni mediji su izuzeti iz dalje rasprave i razumijevanja ovoga problema jer Saudijsko kraljevstvo nastavlja zabranu rada neovisnih, stranih medija na mjestu.
- * Ipak, bojim se da je najgore u ovom slučaju, što zapadni mediji, osobito u Sjedinjenim Državama, neprestano kritiziraju muslimanska svećena lica (ulema) širom svijeta zbog njihovog nesuprotstavljanja terorizmu. U stvarnosti, veliki broj istaknutih alima osudili su agresiju u ime islama. Mogao

bih navesti primjer agresivnog i uvredljivog američkog “profesora” koji je zahtijevao “pet imena” vodećih alima koji su osudili terorizam. Ponajprije sam mu spočitao da tih pet imena njemu ne bi značilo ništa – budući da vjerovatno za njih nikada nije ni čuo, ne zbog toga što su oni nepoznati, jer to nisu, nego zbog toga što ta imena nisu poznata u nemuslimanskom svijetu, bez obzira na njihov ugled među muslimanima. Konačno sam ga upitao misli li da ayatollah Sistani, u Iraku, nije izdao fetvu i osuđujuću izjavu u vezi sa skrnavljenjem svetih mjesta i ubijanjem njegovih suvjernika. Bilo je kao da govorim samome sebi. Moj sabesjednik, jednostavno, bio je zarobljenik klišeja.

Mogao bih nastaviti ovaj spisak praznina o islamu u zapadnim medijima, ali iskustvo bi bilo deprimirajuće.

Šta su uzroci ovoga problema?

Prvo, zapadni mediji ne ‘pokrivaju islam’. Oni, ustvari, samo izvještavaju o događajima koji uključuju islam. U tome postoji očevidna razlika.

Drugo, novinari “reagiraju prvi”, nešto poput policije ili vatrogasaca. Od njih se očekuje da pribave osnovne činjenice priče, a ne ozbiljne i komplicirane analize ili pozadine. Nema u tome ničega pogrešnog, osim činjenice da je islamski radikalizam narastao do te mjere da hitno traži ozbiljnu ekspertizu. Postoji jedna nezaobilazna mahana koju su, očekivalo se, novinske kuće i njihovi uposlenici morali izbjeći, a to je prevelika zbunjenost i izgubljenost u potrazi za originalnim pričama i vijestima. Ali, tome vjerovatno nema pomoći.

Treće, kada traže ekspertizu i analizu, Zapadni mediji se često obraćaju univerzitetskim profesorima čije je znanje i poznavanje islama iskrivljeno ili ograničeno ili, pak, predstavnicima islamskih trendova prilično dobro pozicioniranim na Zapadu, ali koji ne predstavljaju bilo kakvo sazvučje između islama i zapadnih vrijednosti. U obraćanju tim i takvim univerzitetskim profesorima i grupama, zapadni mediji pronalaze uglavnom samo vlastite predrasude i pogreške, prije pojačane nego ispravljene. Zapadni akademski eksperti često izražavaju vlastiti prezir prema onome što oni nazivaju “orijentalizmom”, istovremeno i sami primjenjujući neku od njegovih formi. To jest, i lijevi i desni akademski eksperti islam guraju u kategorije koje su uspostavile srednjeistočne politike, iako sama jednostavnost islama kao vjere otklanja i odolijeva takvoj kušnji.

Četvrto, zapadni obrazovni sistem proteklih stotinu i pedeset godina usredsređen je na jaz između dva svijeta, umjesto proučavanja stvarnih elemenata koji su zajednički oboma svjetovima.

Naprimjer, poštovani, nedavno preminuli indonezijski muslimanski filozof Nurcholis Madjid, u svome komentaru nedugo poslije 11. septembra 2001., primjećuje paradoks savremene muslimanske mržnje prema Zapadu, dok jedna od najpoznatijih kur'anskih sura naslovljena 'Bizantinci', hvali bizantinski imperij, koji predstavljaju Rim i Zapad, u njihovom sukobu sa Perzijancima, koji utjelovljuju kulture Istoka. Brat Madjid primjećuje: "Muslimani su stali na stranu (Zapada), a ne na stranu (Istoka)". Razlog je jednostavan: Bizantinci su bili kršćani, te stoga monoteisti, dok Perzijanci nisu vjerovali u svemogućega Boga, stvoritelja univerzuma. Brat Madjid dalje napominje da su "do sljedbenika poslanika Muhammeda, s.a.v.a., stigle vijesti da je poraz (Bizantinaca) pred Perzijancima Mekkelije, Poslanikove neprijatelje, obradovao".

Bilo bi veliko iznenađenje, siguran sam, za većinu zapadnoevropskih urednika i novinara čuti da veliki broj značajnih i cijenjenih znanstvenika ukazuju na utjecaj islamske misli na Dantea Alighieria, najvećeg kršćanskog autora izvan crkve. Ovaj koncept nije tek najnovija izmišljotina koju su proizveli muslimani zarad priskrbljivanja neopravdane slave vjeri. Tu tezu prvi je razvio, godine 1920., Miguel Asin Palacios, španski katolički intelektualac najvećeg kalibra, koji, zbog svoje vlastite pozadine, nije imao nikakvoga razloga za bilo kakvo egzegiranje ili krivotvorenje. Većina zapadnih urednika i novinara bili bi jednako zaprepašteni kada bi bili obaviješteni o stvarnim sličnostima između judaizma i islama, te o autentičnom utjecaju islamske vjerske prakse na judaizam.

Šta, onda, činiti?

Moje je mišljenje da najveći dio krivice pada na krugove izvan novinarske profesije. Rješenja za praznine i rupe u znanju o islamu neće biti tako jednostavna za širi kruga, ali bi mogla biti za novinare. Ako novinar 'pokriva islam', on ili ona moraju tome poslu pristupiti kao izdvojenom poslu sa punim radnim vremenom, te ga moraju proučavati preko osnovnih i autoritativnih objavljenih radova o njemu. 'Pokrivajući islam', novinari moraju više raditi na identifikaciji protivnika ekstremizma, te naučiti kakva pitanja im treba postaviti. U prilici sam imenovati mnoge autentične predstavnike umjerenog

islama koji izvanredno govore engleski jezik, a čiji intervju nikada do sada nisam vidio niti u jednom američkom mediju. Zapadni pisci, pišući šta su to 'takfir' ili njegovo značenje i značaj, neće daleko odmaći u pokrivanju islama.

Nadalje, umjereni muslimanski roditelji na Zapadu moraju podsticati svoju nadarenu djecu da se upuste u novinarsku profesiju, ukoliko njihovo potomstvo za tim iskaže želju. Čuo sam, previše puta, priče o roditeljima – muslimanima koji govore svojoj djeci da su samo kompjuteri i tehnika, studij menadžmenta ili medicine punovrijedna zanimanja. Zapadna medijska poduzeća, osobito u Sjedinjenim Državama i Ujedinjenom Kraljevstvu, trenutno su zauzeti podsticanjem raznolikosti u zapošljavanju te su veoma otvoreni prema zapošljavanju muslimana. Mnogo sam puta u raznim sredinama predlagao uspostavu i ustanovljenje islamskoga instituta za novinarstvo, sa kampovima širom svijeta, u cilju obrazovanja i educiranja novog kadra za ovo zanimanje. Muslimanske kao i nemuslimanske vlade i medijska poduzeća trebali bi dati svoj doprinos nastanku takvih institucija.

Nadalje, umjereni muslimanski pisci i autori moraju više učiniti na strpljivijem, inteligentnijem, pažljivijem i kompetentnijem pisanju kako bi postali pouzdani i autoritativni izvori za zapadne medije. Moraju u potpunosti ovladati zapadnim idiomima zarad boljeg prenošenja stvarnosti islama nemuslimanima. Ti poslovi moraju biti motivirani potrebom za pojašnjenjem i tačnošću prije nego *da'avom* ili misioniranjem nemuslimana.

Konačno, muslimanska ulema, ostale institucije i vlade moraju početi istraživati potrebu za zamjenom ili nadopunjavanjem postojećih donacija ili programa na zapadnim univerzitetima, kako bi se prečistio, preradio i poboljšao kvalitet zapadnog obrazovanja i medijskog pokrivanja islama, svejednako.

S engleskog preveo: Edin Kukavica